

ՃԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

Տնօրէնութեան ստորագրութիւնն  
է. զ. Վ. ՊԵՏԻՆՍԿԻ  
Հանդիսի վերաբերեալ նամակ կամ գր.  
ընթացին Տնօրէնին պիտի ուղղուի իմամ  
Լ. Վի խան Կ. 15  
Հրատարակի ամէն ամսոյ 1ին 44ին 21ին  
Տարեկան գինն է 50 զուրուշ:  
Ծանուցման տողին 1 զշ:  
Կուրս երթալիք լրագիրներուն ծախքը  
առնողին վրայ է:

Ս Է Ր

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ

ԻԶՄԻՐ Սիմեոնեան Յարութիւն աղա  
ՆԻԿՈՍԻՒՄԻՒՆ Մուրատեան Պ. Տ. աղա  
ՊԵՏԻՆՍԿԻ Սիմեոնեան թորոս աղա  
ՀԱԼԷՊ Քիւրքճեանոյ Յովնանէս աղա  
ԿԱՐԻՆ Մարտիրոսեան Պետրոս աղա  
ԱՐԱՅԻՐ Մամաեան Ճիհան աղա  
ԵՊԻՓՈՍ Կարապետ. Պօղոս էֆէնտի  
ՏՐԱՊԵԶՈՆ Մուրատ. Երզնկաբէ աղա  
ԲԵՐԼԻՆՍԿԻ Մարմանեան Գ. խ. աղա  
ՏՓԽԻՍ Կ. Հունուսեանի Պետրոս աղա

Տ Ա Ս Ն Օ Ր Ե Ա Յ Հ Ա Ն Պ Ե Ս

ՈՒՍՄԱՆՅ՝ ԲԱՂԱՔԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻ ԳԵՂԵՅԻԿ ԳՊՐՈՒԹԵԱՆՅ

Օրագրոյս խմբագրին անձնական տկարութեանը պատ-  
ճառաւ Յունիս 21 ի եւ Յունիս 1 ի թիւերը մինչեւ ցարդ  
ուշանալուն Արդոյ բաժանորդաց ներուժը կը խնդրենք:

ՆԿԱՐԱԳԻՐ ԵՐԵՒԵԼԻ ԱՐԱՆՅ

Բթեւատներորդ դարուն Գաղղոյ երեւելի փիլիսոփայները:

ՄՅՆԹԻՍՔԻՆ

Ճարտարութեան զարմանալի փառանք մը զինուորեալ էր  
ու թեւատներորդ դարուն փիլիսոփայական ճգնաց մէջ ու-  
րոյ հետեւանքը բոլոր հաղագուստը սարսեցուցին. բայց այս  
պատերազմին մէջ երեք հսկաներ երեւցան, որոնք՝ իրենց  
տաղանդին բնական զօրութեամբ իրենց հանճարոյն կնի-  
քը՝ ժամանակակից և ապագայ սերնդոց կարծեացը վրայ աը-  
պաւորեցին: Ասանք էին Մոնթէսքիէ, Վոլթէր և Ռուսօ:  
Կարդոս, Պարմա ուր Մոնթէսքիէ, ծնաւ Պարմայի քո-  
վը Պարմի գլխիկին մէջ 1689 յունվարի 18 ին: Իւր մատաղ  
հասակին մէջ երեցուց այն մեծ տաղանդին զբաղի նշաննե-  
րը՝ որով ապագային մեծ անուն ժառանգեց: Կարմալարու-  
թեան պաշտօնեայ ըլլալու ուսմանը տրուեցաւ իրեն, և իր  
հօրը Պարմայի շրջակայները ունեցած ազդեցութիւնը այս  
ասպարէզին մէջ իր առջեւ ելլալիք խոյնդոտները հարթել  
կը խոստանար: Եւ այն իսկ մանկութեանը մէջ զիտութեան  
համար ունեցած սաստիկ ծարաւը բոլոր իւր կենացը մէջ  
անշէջ կնաց, ինչպէս որ ինքն ալ յաճախ կրէր թէ՛ եր-  
բէք այնպիսի ծանր արտմութիւն մը չէր զգացած՝ որ մէկ  
ժամուն ընթերցումը չկրնար զայն փարատել: Սիրած ու-  
սանքիքն էին արտմութիւն, հնութիւնը, ճանապարհոր-  
դութիւնը, և դասական մատենադ, որոնք կը փարատէին իր ու-  
րիական դասերուն ցամաք վարդապետութիւններէն զգա-  
ցած տաղտուկը: Ի սկզբանէ անտի կը ժառանգէր հանճա-  
րոյ յայտանշանն համարուած այն հազուադիւս ձիւրքը՝ որ  
միայն կարող է քաղել ճապող վարդապետութիւններէ սա-  
կաւթի զլեւաւոր սկզբունքներ: Իր ընտիր բազումոցը  
թիւը «Քիւրքի» զիտութեանց թուոյն — 80 հազարի —  
կը հասներ. և ինքն ալ, այն անմահ աստղաբաշխին պէս,  
ընկերարան փնտրելիս օրէնքը այս զննութիւններէն կրնա-  
րէր: 1716ին, 27 տարեկան հասակին մէջ, Պարմայի խոր-  
հրդարանին նախագահ ընտրուեցաւ, և այս բարձր և մի-  
անգամայն պատասխանատուութեան ներքեւ ձգող պաշտօ-  
նին վստահողից ճգնաբեր միայն զինքը Փարիզի ընկերու-  
թեանց զեղծութիւններէն ազատ պահեցին: Իր մեծահասակ  
«Լաբաի տէ Լուան» — Ողի Օշինաց — անունը կը բերէ  
թոյր հաւաքմանը համար 20 տարի աշխատեցաւ. այս պատ-  
ճառաւ իւր վարքը կենսագրութեան սակաւ նիւթ մատա-  
կարարեց սակաւագոյն ևս զայն թափալութեան: Մոնթէսքի-

էօ շատ ճանապարհորդութիւն ըրաւ. բոլոր Եւրոպայի զը-  
խաւոր դասաւորները տեսաւ և զննեց փիլիսոփայական աչօք.  
շատ տեղեկութիւններ ալ գրեց, որոնք զժբաղդաբար կա-  
րեւոր հանգամանքէ զորի ըլլալով Հրատարակուեցան: Քօր-  
նէյի, Պուալոի, Դյաւալի, և իր դարուն, նաեւ ամէն դա-  
րու, երեւելի անձանց պէս իր կենաց մեծ մասը առանձնու-  
թեան մէջ անցուց. բայց և այնպէս փոխանակ ներկայ ըն-  
կերական վայելմանց լիովն փոխարինութիւն մը ստացաւ  
անցեալ դարուց մեծանուն արանց հետ խօսակցութեամբ և  
նոյցա արարող վրայ խոկմամբ: 20 տարի աշխատելէն զինի  
իր անմահ «Լաբաի տէ Լուան» ի լոյս ընծայեց: Ազնիւ ու  
հանգարտ բնաւորութիւն, և անվերջ կենաց ունեւր. իւր  
միտքը վեճաւորականութիւն յաւիտեանական ճշմարտութեան  
սղանալով մահկանացուն կենաց վիշտերէն և ոչ մէկը զգաց:  
«Քիւրք անգամ, կրնէ նա, արտմութիւն ունեցեր եմ, և շատ  
քիչ անգամ ճանճութեան ժամ մը իմ կենացս մէջ: Առա-  
ւօտ կայնթեամ ներքին ուրախութեամբ արեւուն ոսկեփայլ  
նշլլը գիտելով, և բոլոր օրը ուրախութեամբ կանցանէմ:  
Չփշերը կը ընտանաւ առանց արձանալու: Երեւոյին, արտե-  
ւանունքս գոցելէս յառաջ, հեշտալից թմբիւր մը զիս մտնը-  
տուքէ կարգելու»: Կարճատեւ հիւանդութեամբ մը երջա-  
նիկ կենարը կրէր, զօհ և անգործ սրտիւ, 1755 փետր-  
վարի 10ին: Իր դամբանին վրայ Վոլթէր այս վեճաւոր  
ըն խօսեցաւ: «Պարմային ազգը իր իրաւունքները կորու-  
սած էր, Մոնթէսքիէօ վերստին զանոնք դտաւ, և յանձ-  
նեց զանոնք իրենց տիրաջո: Մոնթէսքիէօ աշխարհիս ե-  
րեւելի խորհողներէն մէկն էր. և յայտմ մասին Պարմի և  
Մաքիմիլի հաւասար է. սակայն Կիւրքնը և Թուրիդի-  
տէսը կը զերգաղանէ: Այս Հռոմայեցի հեղինակաց երկուքէն  
ալ աւելի ընդարձակ տեսութիւն մը ունեցաւ մարդկային  
գործոց վրայ, և աւելի ճարտար է մասնաւոր և ըստ երևոյ-  
թիւն անտարբեր զեպրելէն ընդհանուր հետեւութիւններ  
հանելու մէջ: Սոսոյզ է որ իր հսկայական համբաւոյն պատ-  
ճառ «Լաբաի տէ Լուան» է. սակայն կրնայ հարցուիլ թէ՛  
«Լա կուստեա է լա տեքատանս տէ Ռոմէն» — Մեծութիւն  
և անկումն Հռոմայեցւոյ — ըստած գործը աւելի խորին և  
փիլիսոփայական խորհողութեաններ չ'արարունակեր: Ինչ  
և իցէ, իր այս աշխատութիւնը ուսմանց յառաջադիմութեա-  
նը մեծապէս նպաստեց, և նոր փոթութեան մը — պատմա-  
կան փիլիսոփայութեան — ծնունդ տուաւ, որուն ճաշակը  
նախնիք չառնաւաղ առած էին: Ուստի պէտք է համազու-  
որ ու թեւատներորդ դարուն մէջ ի լոյս ընծայուած հեղի-  
նակութեանց ամենէն աւելի մեծ ազդեցութիւն պիտի ունե-  
նայ այս գործը ապագայ սերնդոց մասացը վրայ:

Կրնայ ոմանց անվայել թուիլ եթէ ըսենք՝ որ իւր գոր-  
ծերը Պաղպիական յեղափոխութեան առաջնորդեցին. նոյն-  
պէս կրնայ անիրաւ թուիլ եթէ պնդենք՝ որ մարդիկ բազա-  
լական առարկայից վրայ խորհելու առաջնորդելով՝ այդ  
յուզման ծագելուն զլեւաւոր գործիքը եղաւ. որովհետեւ յե-  
ղափոխութեան ի գործ դնողները գործողները չէն այլ խոր-  
հողները:

\* Քիւրքը Գերմանացի հռոմեաւոր աստղաբաշխ մ'է. ծնաւ  
Վիրթեմպերկի Ռէյլ գետնութեան քով Մալթաթ գիւղին մէջ  
1571 ին, եւ մեռաւ Բաթիստոյի մէջ 1650:

Ս. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ա. Ն.

Մասերն էլ չեն հասնում Ռեդնան անուն գիտնական մը Գաղղիոյ մէջ գիրք մը հրատարակելու Գրքատուրի աստուածութեանը դէմ Վալտեր Գիտնական անունով:

Հետագայ յօդուածը որ նոյն գրքին սկզբանցը հերքում մ'է, Գաղղիոյ ամենէն ազատաստ օրագրիներէն Ժամանակ աէ Տեպէն կը թարգմանեն:

Մեր խմբագրակիցներէն Պ. Ռեդնանի վարք Յիսուսի աւանդով հրատարակած գրքին դէմ շատ պատասխաններ գրուեցան: Այլ ամենէն ազէկ պատասխանը ըստ իս Ամիանի եւ Բերրինեանի կանոնիկոս, Քրիստոսն աբելայն տուաւ մօտեւ չորս աւետարանները նորէն գաղղիներէն թարգմանելով: Եւ յիշուի բոլոր խնդիրը ասոր վրայ է: Չեմ կրնար հասկնալ ինչ փաստերով կրնան համոզուիլ անոնք որ սրբազան բնագիրը կարդալով անոր մէջ Աստուածային բան մը չեն գտար. մանաւանդ չեմ հասկընար թէ անոնք որ Աւետարանի պատմութեան ամեն մէկ տողերը Աստուծոյ գաղափարովը գրուած կը գտնեն ինչպէս կրնան դարերու համեմատ փոխուող բանագրատութեան մը շատ կամ քիչ համոզիչ աւարկութիւններովը թերահաւատել: Յայտնի է որ ամեն Աստուածայինը անոր վրայ ունեցած գաղափարովի միայն կրնանք ճանչել: Աւետարանը կատարելապէս այս գաղափարի կը պատասխանէ մի: Եթէ աստուածային իմաստութիւնը մարդկային կերպարանով մեղի հետ հազարապիտիկ ուղեց' Յիսուսի Գրքատուրի խօսելուն, գործելուն եւ ապրելուն պէս, խօսելուն, գործելուն եւ ապրելուն չէր մի: Կարգաւ աւետարանը, կարգաւ դանի անկեղծ եւ անկողմնասէր մտօք եւ գուն ինքնին լուծէ այս խնդիրը:

Աս ասոյդ է որ աւետարանն մէկ հատիկ գիրք մ'է ուրուն ուրիշ եւ ոչ գիրք մը կ'անան: Ամեն մարդկային գործ աղար եւ խեղճ կ'երեւայ այս անարուեստ անյար գրքին քով որ կարծես հաւատարիմ փկայութենէ մ'ուրիշ գրք մ'է չունի: Երկնաւոր վարդապետին խրատները եւ գործերը հոն կը ցօլան իրենէ ի հայելոյ: Կենդանի գիրք մ'է այս: Անոր խօսքերը իրօք կենաց խօսքեր են, դանի կարգացած աւանդ կարծես թէ կը լսես ու կը տեսնես պատմութիւններ:

Նստած ես ժողովրդեան հետ այն լերան ստորոտը ուսկից Յիսուս իւր վարդապետութիւնները կը սովորեցնէ եւ իրեն ունկնդիրներուն հետ կը գոչես: Երբեք մարդ մը աւանդ պէս չխօսեցաւ: Ասի տրամաբանող փիլիսոփայ մը վարդապետող քահանայ մը չէ, այլ նոյն ինքն ճշմարտութիւնն է, որ կը յայտնուի եւ կը պատուիրուի յայտնուելով: Մասնաւորապէս չարչարանաց պատմութիւնը անուր բան մ'է: Երբ մարդ Յիսուսի ետեւէն մինչեւ խաչին տակը ելլայ, այս խաչը մարդկային ազգին վրկութեանը անմահ նշանը եղած լլալուն, թագաւորներ իրենց թագը անով զարդարելուն եւ ամեն մարդկային ծունր այս նուիրական նշանի տալուն խոնարհելուն՝ ալ չը զարմանար: Աւետարանին մէջ ամեն բան իրարու կապուած է. բարոյականը անկէ անշաւ տեղու ճգնիլը ի գուր է: Աւետարանին բարոյականը բան մը չէ եթէ անձնութեան եւ խաչի բարոյականը չլլայ խաչին բարոյականը դիւցազնական ցնորք մը կ'ըլլայ եթէ զայն քարոզողին Աստուածային կեանքը եւ մահը անոր հիմը եւ օրինակը չլլայ: Քրիստոսի չարչարանքը միայն կրցաւ իւր վարդապետութիւնը կնքել եւ անոր խորհրդաւոր վսեմութիւնը հասկընել: Յիսուս Գրքատուրի երաւունք չունէր խօսածին պէս խօսելու բայց եթէ իրեն բնութեան եւ սրտերու տէր, իրեն Աստուած եւ մարդ վարուելով ինչպէս որ պարտեցաւ ալ: Կարգաւ ոչ միայն լոկ փիլիսոփայութիւն ու նեցող իմաստասէրներուն գիրքերը, այլ եւ մարդու ձեռքով չինուած Գրքատուրից ամեն գրութեանը, ասոնց աւանդն ալ իրենց կամ չափազանց ներդրամութեամբը կամ չափազանց խստութեամբը թերի են: Աւետարանն է միայն որ անհաւատալի կերպով մը խստութիւնը զթութեան հետ կը մրացնէ զի միեւնոյն բերանը խրատելու եւ ներելու իրաւատուրք, զգման բերելու եւ միաբերել լուսաւորելով սրտե-

րը դարձունելու իշխանութիւնն ունի: Յիսուս Գրքատուրի անակ ներութեանը շնորհեց որ եթէ զանոնք շնորհողը աստուած չլլար մեծամեծ դայթակղութիւններ կը ծագէին. եւ անոնք անձնանութիւններ պահանջեց որ մարդ չէր յանձն առներ եթէ խաչին վրայէն չինդրէր: Միայն ինքը կրցաւ ըսել աղքատներուն «գուր իմ հօրս բարեկամներն էք, ուրախութեամբ ընդունեցէք ձեր աղքատութիւնը»: Իսկ հարուստներուն «ձեր վիճակը ամենէն վտանգաւորն է, հոգւով աղքատ եղէք»: Միայն ինքը կրցաւ առանց աշխարհիս խաղաղութիւնը վրդովելու երկրիս թագաւորութիւններուն դէմ երկնաւոր թագաւորութիւն մը հաստատել եւ բարեկարգութիւնը նոյն իսկ խղճի աղքատութեան վրայ հիմնել պարտաւորաբար հնազանդելով այն ամեն օրէնքներուն որոնք աստուածային օրինաց դէմ չեն: Գրքատուրի կենաց եւ վարդապետութեանց ամեն սրբապաները հըրաշալի են եւ բնական կը թուին: Իւր հրաշքները, իւր խօսքը, իւր մահը, այնպէս ազէկ իրարու հետ կը ձուլին եւ այնպէս ներդաշնակաւոր ամբողջութիւն մը կը կազմեն որ մարդ չգիտեր որով վրայ առաւել պարմանայ, սքանչելանցը թէ պարզութեամբ:

Ես անկեղծաբար կը խոստովանիմ, թէ միտքս որ եւ է տրամադրութեան մէջ գտնուած առեն Աւետարանին միայն մէկ գլխոյն ընթերցումը բաւական եղած է տարակոյտ, թերահաւատութիւնս եւ առարկութիւններս փախտելու: Չեմ քննէր, չեմ տրամաբանէր դանի. անոր մէջ Աստուծոյ հոգին կայ, ես այսպէս կը գտնուեմ, եւ եթէ կը սխալիմ, դիւ խաբողը ներքին դատողութիւնս է. դիւ խաբողը Աստուծոյ գաղափարն է, իմ յատկաբար ըմբռնածիս համեմատ: Քուտի չեմ կրնար սխալու ուղղել առանց ամեն բանի վրայ երկրայեւ եւ բացարձակ Սկեզտիկեան մ'ըլլալու: Իմ կարծիքս այս է թէ ինչպէս վերը ըսինք Քրիստոսն Աբելայն խնդրոյն ազէկ կերպարանը մը տուաւ չորս աւետարաններուն նոր թարգմանութիւնը հրատարակելով: Այս թարգմանութեանն ճշգրիտ հաւատարմութիւնն է ինծի սիրելի ըլլողը: Հայր Քրիստոս սրբազան բնագիրը բոլոր տարու թարգմանած է առանց չըջաբանութիւններ եւ համագոր բացատրութիւններ գործածելու: Հոս գլխաւոր արժեքը թարգմանութեան հաւատարմութիւնն է: Աւետարանը պերճաբանութեան կարօտ չէ: Անի գեղեցիկ է այնպէս բնական եւ խորին գեղեցիկութեամբ մը որ օգնականի պէտք չունի. դիտեմ որ այս գեղեցիկութիւնը անյաշող թարգմանիչներէն ալ չեղծուիր, այլ առաւել ազէկ է Աւետարանին բուն խօսքը պահելու Քրիստոսն Աբելայն բնագիրը լուսարանելու համար ծանօթութիւններ եւ կարծ մեկնութիւններ ալ աւելցուցած է, վերջն ալ փաթիլի բաւարան մը չինած է որ դուռած են տուաւ երկրորդ բացատրութիւն պահանջող դժուարաւոր ելի խնդիրներն: Ես ասկէց աւելի բանագրատութիւն չեմ խնդրեր:

Միայն սա կը փախարիմ որ Քրիստոսն Աբելայն իւր գործը կատարելագործէ՝ միեւնոյն սնով Նոր կտակարանին մը նացորդն ալ թարգմանելով, մանաւանդ Գործք Առաքելացը որ հինգերորդ Աւետարանի մը պէս է: Բանագրատութիւնը պիտի անցնի, Նոր կտակարանը չը պիտի անցնի:

Ս. ար Սոսի

Այս խնդրոյ վրայ խիստ գեղեցիկ խօսած է նաեւ Պատիւ ԺԼ. դարուն ամենէն երեւելի փիլիսոփաներէն մէկը:

Սուրբ գրոց վսեմութիւնը դիւ կ'աղչեցնէ: Աւետարանին խօսքերուն սրբութիւնը սրտիս կ'աղչէ: Քիլիսոփայից գրութիւնները աչքէ անցուր, որչափ ալ գեղեցիկ ըլլան անոնք, ինչ են ասոր քով: Կարելի է որ այնչափ վսեմ միանդամայն այնչափ պարզ գիրք մը մարդոց գործ ըլլայ: Կարելի է որ անոր պատմութեանը աւարկայ եղուն ալ մարդ մը ըլլայ: Երբեք աւանդած է որ այս կերպով խօսի փա-

\* Ս. Թարգմանաց գրած Հին եւ Նոր կտակարանի հայերէն թարգմանութիւնը թէ ճշգրտութեան եւ թէ մաքրութեան կողմանէ ուրիշ ազգաց թարգմանութիւնները կը գերազանցէր կը վկայեն օտարազգի հայագէտ գիտնականը ալ:



ԶԱՆԱԶԱՆՔ

Մեծապատիւ ազնուատոհմ Յ. Նուրեան էֆէնտին՝ որ Սերվիյ գործերուն կարգի դրուելուն համար, դաշնակից Տէրութեանց կողմանէ կազմուած յանձնաժողովին, Օսմանեան Տէրութեան կողմանէ անգամ կարգուած լսեմ. Այն Պէյին առաջին Քարտուղարի և Պէլկրատի ամրոցներուն Մահաֆէզ վսեմ. Փաշային առաջին Թարգմանի կրկին պաշտօններով երկու տարիէ ՚ի վեր Սերվիյ կը գտնուէր, մօտերս առ ժամանակեայ կերպով իւր ընտանիքը տեսնելու համար Մայրաքաղաքս վերադարձաւ։ Աւրախուժեամբ լսեց ամեն մարդ յիշեալ ազնիւ երիտասարդին Տէրութեան կողմէն երբորդ կարգի Մեծիտիյէ պատուանշան ընդունելը ՚ի վարձատրութիւն իւր բազմախիստ ծառայութեանցը։

— Ռուսիոյ Տէրութեան Հայ աստիճանաւորներէն Պ. Ստեփաննոս Սուրենեանց որ օգտաւորութեան և ուխտի համար Եգիպտոս և անկէ ալ Ս. Երուսաղէմ ուղևորած էր, Մայրաքաղաքս դառնալով ամիսի մը չափ հոս կենալէն և ազգային դպրոցները այցելութիւն ընելէն յետոյ վերադարձաւ Ռուսիա։

— Աւրախուժեամբ կը կարգանք Մոսկուայի Հաճախութեան Ռուսիոյ լրագրոյն Մայիս 9 թուոյն մէջ, թէ Ղարաբաղի Հայ տիկնայք աղջկանց վարժատուն մը հաստատուել են Սահրէ Սարիաճայ Օրիորդայ Ռուսիայի անուամբ։ Հաճախութեան մէջ հրատարակուած յայտարարութեան նայելով, անհնար է որ յիշեալ տիկնայք ընկերութեան հիմն ու աղբիւ նպատակը մեք եւս ՚ի հեռաստանէ չգովենք, եւ իրենց վսեմ գործոյն կատարեալ յաջողութիւն չմտնենք։ Ռուսիայի նիւթերը պիտի ըլլան 1 կրօնք. 2 Սրբազան պատմութիւն. 3 Հայոց լեզու. 4 Ռուսաց լեզու, 5 Թուրքանութիւն, 6 Հայոց պատմութիւն. 7 Աշխարհագրութիւն, 8 Ձեռագործութիւն. 9 վայելչագրութիւն, 10 Նկարչութիւն եւ 11 Երգեցողութիւն։ Այլ ուսումնարանն ուրիշ նպատակ մ'ալ ունի, որ հիմնադրաց քիչ պարծանք չբերէր, այն է լուսաւորեալ վարժապետութիւններ պատրաստելու նպատակը, որք ապագային կրնան Ազգայնոց մեծամեծ օգուտներ մատուցանել։

Հաճախութեան մէջ Տաճկաստանի Հայոց Մահմանադրութեան վրայ սխալմանք լի յօդուած մ'ալ կարգացինք, որուն վրայ մեր հետեւեալ թուով քանի մը խօսք պիտի բռնէր։

— Սրապէրէն մեզի հասած նամակները Մահմանադրութեան գործադրութեանը վրայ հակասական բուրքեր կը բերեն։ Օրագրոյս 11 դ թուով հրատարակուած թղթակցութիւնը բաւական ազդեցութիւն ըրած կերեւի մեր միւսնոյն թղթակցէն ստացած տեղեկութիւններնուս նայելով Մահմանադրութեան (թերեւ անոր ոգին չը հասկնալով) հակառակորդներ պակաս չեն, որոնք կուզեն տակաւին հին դրութիւնը շարունակել կամ ժողովին մէջ հասարակութեան չուզած մարդիկը մտցնել։ Իսկ միւս կողմանէ նոյնպէս արժանահաւատ անձ մը մեզ կապահովէ յատուկ նամակաւ մը թէ՛ Մահմանադրութիւնը կատարելապէս պիտի գործադրուի։ Մեր ալ բազմանքը միայն ասի է. ուստի առ այժմ իրաց եւրէն սպասելով մեր կողմէն ուրիշ խորհրդածութիւններ աւելորդ կը համարենք. սակայն պարտք կը համարիմք միայն սա խորհուրդը տալ մեր Սրապէրի ազգայնոց որ եթէ իրենց հին երկպառակութիւնները ջնջել և տարափոխել ախտ մը դարձած կրօնափոխութեան աւազըն առնուլ կուզեն, Մահմանադրութեան հրահանգները պէտք է անմիջապէս կատարեն։ Յուսամք թէ Ս. Առաջնորդն ալ իւր հօտին բարեխառութեանը համար այս մասին իւր հայրական յորդորներն ու ջանքերը չը խնայէր։

ԶՈՒՍԲԱՆՈՒՄ

Պր. տը Պ. \*\*\* շատ գեղեցիկ կին մ'ունի, որն որ 22 կամ 23 տարեկան կրնայ ըլլալ, կաթի պէս ճերմակ ու աչքերն ալ երկնագոյն կապուտակ, բայց իր գեղեցիկութիւնն առաւել ևս հիանալի ցոյց տուողը, ձիւնաթոյր ուսերուն վըրայ ինկած սև մազերուն փունջերն են։ Աւաղ որո՞նք միտքէն կ'անցնի թէ շինծու են եղեր։

Պ. տը Պ. \*\*\* դեռ քանի մը ամիս չ'կայ որ ամուսնացած է, և չափազանց կը սիրէ իր կնիւր ու անկէ կը սիրուի, այլ դժբաղդաբար դադարի մը կայ որ իր երջանկութիւնը կը թունաւորէ։

Կամիլլա, (որովհետեւ այս էր իր հրաշագեղ կնոջն ա. նունը), տասնըհինգ օրն անգամ մը, ամեն չորեքշաբթի օրերը, ժամը 3ին տեղ մը կ'երթայ և երբ որ ամուսինն իր ուր երթալը կը հարցունէ միշտ պատասխան կուտայ թէ «Մօրս հետ է» \*\*\* Եանց տունը պիտի երթանք»։

Ամիսներ կ'անցնին ու այս այցելութեան ետքը չ'գար, Պր. տը Պ. \*\*\* տարակուսանք լցուած հազար անգամ կը հարցունէ իր զօքանչին ասոր պատճառը և անկիա ալ «Այո՛, տասնըհինգ օրն անգամ մը Կամիլլային հետ է» \*\*\* Եանց կ'երթանք ըսելէն զատ ուրիշ պատասխան չ'տար։

Պր. տը Պ. \*\*\* կը լռէ, և սրտին մէջ եղած նախանձուութիւնը բացը ներկել չ'ուզէր, այլ այցելութիւնները կը շարունակուին և իր համբերութիւնը կը հասնի վերջապէս մէկ չորեքշաբթի օր մը կնոջը ու զօքանչին ետեւէն կը լրաբէս, որոնք՝ ո՛վ զարմանք, երթալով կ'երթան ու է \*\*\* Եանց տունէն ալ կ'անցնին, և գրեթէ անկից կէս ժամ անդին ուրիշ գծով տուն մը կը մտնեն։

— «Կատեա՛մ չիկայ, կինս զիս կը խաբէ, կը մոռնէ Պ. տը Պ. \*\*\*, նայինք ասոր վերջն ո՛ւր պիտի երթայ»։

Պր. տը Պ. \*\*\* յառաջ կ'երթայ ու դուռը կը զարնէ. անծանօթ մարդու մը ձայն կուգայ որ «ո՛վ է» կը հարցունէ։

Պր. տը Պ. \*\*\* անունը կուտայ։

— Ի՛նչ կ'ուզէք։

— Կինս։

— Ո՛չ ձեզի կը ճանչնամ, ո՛չ կ'ինքնիդ, կը պատասխանէ ձայնը։

Պր. տը Պ. \*\*\*, աւելի մեռած քան թէ կենդանի, ետ կը դառնայ ու միտքը կը դնէ որ այն օրունէ Կամիլլային բաժնունի։ Ժամ մը կ'անցնի Կամիլլա զուարթագեղմ ներս կը մտնայ ու իր գեղեցիկ բազուկներով իր ամուսինը գրկել կ'ուզէ։ Ասիկա կը մերժէ, կը յանդիմանէ, ստախօս կը կոչէ զայն։ Կամիլլա կ'արտասուէ, ու

— Մօրս հարցուր, կ'ըսէ։

Պր. տը Պ. \*\*\* իսկոյն զօքանչին բով կը վաղէ հոս դարձեալ նոյն յանդիմանութիւններն ու դանդառները կ'ընէ, այլ մեծապէս կը զարմնայ երբ որ զօքանչը շատ մը բաղքը խօսքերէ ետքը,

— Կամիլլային մազերը շեկ են, կ'ըսէ, ու սեցունելու համար այն պզտիկ տունը կ'երթանք։

Պր. տը Պ. \*\*\* արտասուք զօքանչին վիզը կը սլուրի ու շուտով կնոջը բով կը դառնայ որ սաստիկ կուլար . . .

Կրեւն թէ այն օրէն ՚ի վեր Կամիլլայի ներքնասենեակը նոյն հեռաւոր տանը տեղ կը ծառայէ, ու իր ամուսինն հետը ինկած ատեն

— Ի՛նչ գեղեցիկ սև մազեր ունիք, կ'ըսէ։

ՊԱՆԴՈՒԽՏ

Պ. Յ. Պուրդէնեան իւր կենսագրութիւնը՝ որ (հետաքրքրական վէպ մը դարձած է, շարաթական օրագրի ձեւով հրատարակել սկսած է Պանդուխտ վերնագրով)։

Կը ծախուի ամէն Հայ գրավաճառաց քով ամեն մէկ մասը 60 փարայ։ — «Պանդուխտին կենաց մէջ ընթերցողը պիտի տեսնէ, » կրտէ յառաջաբանին մէջ, սիրոյ հեռեւտութիւններ. բանասիրութեան պատուելիք միջոցներ. իրաւաբանական, դատ բարոյականութեան փորձի, ազգայնութեան ոգին եւ Օսմանեան հզօր պետութեան խնամքը։ Պանդուխտը իւր կենաց նկարագիրը կը ներկայացնէ ազգին՝ քաջալերութիւն սպասելով անկէց։

ԳԱՐՏՈՒՄԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՅՈՒ  
Ա. ՃԵՎԱԶԻՐՃԵԱՆ  
Կ. ՊՈԼԻՍ Ա. ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ